

Helse- og omsorgsdepartementet
Postboks 8011 Dep
0030 Oslo

Høringsuttalelse NOU: 2011:9 Økt selvbestemmelse og rettssikkerhet

Et lovutvalg har gjennomgått tvangslovgivningen innen psykisk helsevern. Utvalgets innstilling foreligger nå som NOU 2011:9 Økt selvbestemmelse og rettssikkerhet. Balansegangen mellom selvbestemmelsesrett og omsorgsansvar i psykisk helsevern.

Utvalget foreslår i utredningens kapittel 16 endringer i kontroll- og overprøvingssystemet for det psykiske helsevern. Forslaget innebærer at det etableres en felles kontroll- og overprøvinginstans for alle vedtak som fattes med hjemmel i psykisk helsevernlov.

I dagens system er det Kontrollkommisjonen som er den sentrale kontrollinstans. I tillegg er fylkesmannen klageinstans for en rekke vedtak fattet av den faglige ansvarlige ved institusjonen.

Utvalgets forslag innebærer at ordningen med kontrollkommisjoner opphører og at deres ansvars- og virkeområde overføres til Fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker. Det foreslås også at behandling av klager på vedtak etter psykisk helsevernloven § 3-1 om tvungen legeundersøkelse og vedtak om behandling uten eget samtykke etter § 4-4 blir overført til fylkesnemndene. I dag er det fylkesmannen som er klageinstans for disse vedtakene.

Fylkesnemndene er i utgangspunktet positiv til forslaget om en slik samlet kontroll- og overprøvinginstans, og vil gi sin støtte til forslaget om at det blir fylkesnemndene som får det fremtidige ansvar for alle klagesakene.

Utvalget gir uttrykk for at følgende hensyn er særlig viktig å ivareta ved utformingen av en kontroll og overprøvingssystem:

- Oversiktighet
- Kort tid fra klage til overprøving
- Riktig kompetanse og gode kvalifikasjoner hos kontrollinstansen
- Forsvarlig og likeverdig behandling
- Forsvarlig og effektive administrative rutiner
- Betyggende rutiner for kvalitetssikring av kontrollordningen

Fylkesnemndene må anses å være godt i stand til å oppfylle disse hensyn. Fylkesnemndene innehar betydelig kunnskap og gode rutiner for behandling av tvangssaker. Nemndene har i det gjeldende system kompetanse til å treffe avgjørelser i alle tvangssaker rette mot enkeltindivider i medhold av barnevernloven, sosialtjenesteloven og smittevernloven.

Mange som blir utsatt for tvangslovgivning, har sammensatte vansker og lidelser som rus, psykiatri og atferdsproblematikk. Ved å legge kontroll- og overprøving av også de tvangsvedtak som fattes med hjemmel i psykisk helsevernloven til fylkesnemndene, vil det kunne oppnås en enhetlig og bedre kvalitetsmessig behandling av alle tvangssaker.

Fylkesnemndene har en kollegial arbeidsform og har en sammensetning som kombinerer juridisk kompetanse med sosialfaglig eller psykologisk spisskompetanse, foruten lekmannsskjønn.

Nemndene er domstolsliknende forvaltningsorganer med høy grad av uavhengighet, som behandler sakene i samsvar med tvistelovens regler, og ivaretar derved grunnleggende rettsikkerhetshensyn som kontradiksjon, muntlig behandling og bevisumiddelbarhet. En slik prosess bør også egne seg godt for overprøving av tvangsvedtak innen psykisk helsevern og vil innebære en bedret rettsikkerhet.

En overføring av saker om klager over tvangsvedtak etter psykisk helsevernloven bør også føre til at fylkesnemndene får status som en særdomstol. Ved å gjøre dette vil organets uavhengige stilling fremheves og dagens faktiske domstolspreg vil ble formalisert. Ved å samle beslutningsmyndighet i tvangssaker til ett organ får dette organet også et tydeligere domstolspreg, hvilket også tilsier en fornyet vurdering av spørsmålet om særdomstol status.

I lys av dette støttes utvalgets forslag om at velferdskontrollen ikke lenger skal være en del av det nye kontrollorganets ansvarsområde.

Dermed rendyrkes den formelle prøvingen i klagesakene i kontrollorganet og det dømmende preget over oppgavene fremheves.

Slik fylkesnemndene ser det, vil utvalgets forslag om ny kontroll- og overprøvningsordning i forhold til tvangssaker innen psykisk helsevern, kreve en oppfølging i form av en bredere analyse og utredning.

I dette arbeidet må hele tvangsretten gjennomgås, og spørsmålet om en ny felles tvangslov og opprettelsen av en særdomstol spesielt vurderes. I den forbindelse anbefales også å vurdere om den svenske forvaltningsdomstolen kan være et forbilde for en ny domstol med utgangspunkt i dagens fylkesnemnder tillagt de nye oppgaver som følger av forslagene i NOU 2011:19. Det må alternativt utformes et forslag til en egen lov om fylkesnemndene.

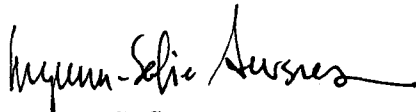
Ved en eventuell overføring av tvangssakene innen psykisk helsevern til fylkesnemndene, er det viktig å understreke at dette ikke må gå på bekostning av nemndenes primære tilknytning til det barne- og familierettslige, samt det sosialfaglige feltet. Denne tilknytning utgjør i dag fylkesnemndenes kjernevirksomhet og må gjøre det også i fremtiden.

Det er videre vesentlig å understreke at den foreslåtte nyordningen, om den blir vedtatt, ikke må gå på bekostning av fremdriften og rettsikkerheten i de viktige sakene fylkesnemndene har ansvaret for i dag.

En overføring av nye relevante oppgaver til fylkesnemndene må for selvsagt også ledsages av tilstrekkelige ressurser.

Som hovedkonklusjon anbefaler fylkesnemndene at forslagene i kapittel 16 om ny kontroll- og overprøvningsordning blir gjennomført. Etter fylkesnemndenes vurdering vil en slik reform føre til en mer forsvarlig og likeverdig saksbehandling og derved en bedret rettssikkerhet.

Med hilsen

Ingunn-Sofie Aursnes
direktør

Kopi: Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet v/BUA